

Posudek
diplomové práce Šárky Hastrmanové
Rezidenční diferenciacie socioekonomických společenských tříd – případová
studie hl.města Prahy

Práce Šárky Hastrmanové v rozsahu 144 stran se kromě obligátního Úvodu a Závěru a rozsáhlých příloh člení do tří částí.

V teoretické, téměř 40ti stránkové části, se autorka zabývá pojmy rezidenční diferenciacie a segregace v městském prostředí, jejich různými interpretacemi, dále příčinami, podmínkami, a důsledky segregace, vybranými specifickými prostorovými formami rezidenční segregace a možnými způsoby její prevence. Samostatně navazuje několik stránek věnovaných formám rezidenční segregace jednak v USA jednak v Evropě, a jejich vzájemné srovnání.

Teoretická část, i když dosti stručná, je přehledná, informativní, prokazuje dobrou znalost relevantní literatury včetně zahraniční a adekvátně zachycuje hlavní přístupy jak k analýze, tak k řešení segregační problematiky ve městech. Připomínám však, že autorka se mohla ve větší míře opřít o původní literaturu a méně k ní přistupovat prostřednictvím sekundárních publikací (M.Pacioneho, L. Sýkory, J. Temelové, A. Burjanka). Místy autorka zapomíná připojovat k termínu „segregace“ adjektivum „prostorová“ nebo „rezidenční“ odlišující předmět jejího zájmu od neprostorových, např. institucionálních forem segregace (každá segregace nemusí mít prostorovou formu).

Následující, podstatně kratší druhá část práce – dvanáct stran inspirovaných americkými autory D.S.Masseyem a N.A.Dentonem je metodologické povahy. Přehledně se zabývá způsoby kvantitativního měření prostorové diferenciacie a segregace – jejich pěti dimenzí vyjádřených prostřednictvím příslušných indexů, Připojen je elementární výklad o faktorové ekologii a nezbytný odstavec o limitech kvantitativních metod při analýze prostorové segregace.

V třetím oddílu diplomové práce prezentuje Šárka Hastrmanová na necelých 40 stranách studii sociálně ekologické diferenciacie hl. města Prahy. V jeho úvodní části autorka dělí území Prahy do tří koncentricky uspořádaných prostorových pásem – centrální části, vnitřního kompaktně zastavěného území a okrajové oblasti. Jde o řešení pro svou jednoduchost a vztah k institucionalizovanému členění města dobře přijatelné, zmíněna a diskutována zde však mohla být i alternativní členění použité autory, kteří se pražskou sociální ekologií zabývali v posledních 40 letech a jejichž práce Šárka Hastrmanová zmiňuje v následujícím historickém exkurzu o analýzách sociálně prostorové diferenciacie Prahy v české sociologii. Tento přehled bohužel není úplný, nezahrnul zejména jednu z nejzajímavějších studií této problematiky – práci autorů Linhart-Raka-Voženilka publikovanou v Sociologickém časopise v r. 1977. Zmíněny zde také mohly být dvě zásadní varianty jak přistupovat k sociálně-ekologické zónaci městského prostoru – varianta apriorní (založená již existujícím členění městského území, např. na administrativním členění města a pracující s primárními statistikami) a varianta empirická, kdy se zónace odvozuje z prostorového rozložení hodnot ukazatelů, a tyto ukazatele mohou být statistickými konstrukty jako jsou např. agregátní ukazatelní indexy nebo faktory (viz studii P. Matějů z r. 1980 v práci Šárky Hastrmanové zmíněnou).

Analýza provedená Šárkou Hastrmanovou se opírá o rozčlenění městského území do 22 správních obvodů a o primární statistické údaje za tyto obvody získané, až na několik výjimek, ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001, tedy převážně o údaje průřezové (vývojové údaje byly k dispozici pouze pro počet obyvatel, počet domů a počet bytů). Ekologická struktura Prahy je sledována z hlediska čtyř apriorně zvolených dimenzí – demografická struktura obyvatelstva, jeho struktura sociálně-ekonomická, typ bydlení a kvalita života. Každá z dimenzí je pak operacionalizována vždy několika ukazateli, pro něž bylo možné získat data. Každému ukazateli je věnován standardizovaný deskriptivní a analytický komentář uvádějící i komparativní závěry, kartogram

znázorňující kategorizované hodnoty ukazatele podle městských obvodů a také výpočet čtyř indexů prostorové segregace. Tato část diplomové práce je nepochybně jejím jádrem – představuje výsledek autorčiny samostatné analýzy pražského prostoru a musela si vyžádat velké pracovní úsilí. Je to výsledek materiálově bohatý, přehledný, informativní, hezky zpracovaný po grafické stránce. Oceňuji vynalézavý způsob operacionalizace sledovaných dimenzí sociálně-prostorové struktury Prahy, který autorka našla i v rámci poměrně skromných možností, jaké poskytuje Sčítání lidu, domů a bytů. Šárka Hastrmanová zde prokazuje, že si s rozbořením prostorové struktury města umí poradit jeho závěry dobře prezentovat.

Na tuto část pak bezprostředně navazuje shrnující Závěr. Obsahově je v pořádku, mohl však být podstatně obsáhlejší – práce poskytla podklady pro širší okruh shrnujících a zobecňujících poznatků. Na se do Závěru dostala některá konstatování, zřejmě sice správná, z posuzované práce ale nevyplývající. Jde např. o závěry týkající se suburbanizace zázemí Prahy a závěry o vývojových trendech - gentrifikaci, stárnutí populace, zhoršujícím se sociálním statusu obyvatel panelových sídlišť, pro které pro které průřezová data z jediného Sčítání lidu, domů a bytů nemohla poskytnout podklad.

Do přílohy diplomové práce zařadila Šárka Hastrmanová jako „nadstavbu“ 45ti stránkový přehled – profily všech 22 pražských správních obvodů. Tyto „pasporty“ obvodů poskytují standardizované číselné, verbální, kartografické a obrazové (fotografické) charakteristiky každého z nich. Za tento materiál by se nemuselo stydět pražské pracoviště ČSÚ, Magistrát HMP nebo Pražská informační služba.

Z drobných připomínek:

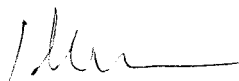
Autorka si měla před vytištěním své dílo ještě jednou pečlivě přečíst a odstranit různé sice drobné, ale rušivé gramatické a formulační chyby zbytečně kontrastující s výstavnou grafickou fasádu diplomky.

V textu se občas vyskytnou jmenné odkazy na autory aniž byl připojen také odkaz na jejich příslušnou práci.

Závěrem

Předloženou prací prokázala Šárka Hastrmanová schopnost samostatně zpracovat komplexní téma, jakým bezesporu byla problematika její diplomové práce - analýza sociálně-prostorové struktury hl.m. Prahy. Přednosti této práce spočívají zejména v její koncepci, ve zpracování přehledné teoretické části na základě literatury, ve shromáždění rozsáhlého empirického materiálu, v jeho převážně deskriptivní analýze a ve vynalézavých formách prezentace jak shromážděných informací, tak výsledků jejich analýzy. Práci doporučuji přijmout k obhajobě.

Dr. Michal Illner

10. května 2008